

Gamla Svinesundsområdet

Kartläggning av kulturminnen
Cecilia Wingård & Linnea Nordell, hösten 2025

Miljöindelning

Gamla färjeläget

Kulturhistorisk värdering: Mycket högt

Övergripande besöksmålsprioritering: Högt

Motivering: Färjeläge med välbevarad bebyggelse och betydelsefull kommunikations- och militärhistoria.

Lättillgänglig för fotgängare och bilister. Pedagogisk miljö med flera kulturarvsskyltar och vandringsled, som sköts av Strömstads kommun och Ekomuseum Gränsland.

Ingående objekt:

1. Färjeramp och strandplan
2. Båthuset och f.d tullbod
3. Kungshuset
4. F.d skolhuset
5. Äldre bostadshus
6. Minnessten (ny väg)
7. Minnesinskriftion (person)
8. Vägbank

1.Färjeramp och strandplan

Beskrivning: Kvarvarande tilläggningsramp av murad sten intill strandplan. Färjeläget användes fram till 1946 när bron invigdes.

Kulturhistoriskt värde: Mycket högt

Besöksmålsprioritering: Hög

Tillgänglighet: God

Fastighet: Samfällighet

2. Båthus och f.d tullbod

Beskrivning: Båthus som tidigare tillhörde färjeläget. Kajområdet vid fältbesök avstängt med bom. Kulturarskylt finns på byggnaden, men är ej längre tillgänglig. F.d tullbod liggandes en bit in på kajen.

Kulturhistoriskt värde: Högt

Besöksmålsprioritering: Hög (såsom del av den byggda miljön)

Tillgänglighet: Låg

Fastighet: Samfällighet

Båthuset

F.d Tullboden

3. Kungshuset

Beskrivning: Lär ha låtit uppföras av Kung Carl XIV Johan men huset blev inte färdigt förrän efter hans död 1844. Under 1860-talet startades gästgivarverksamhet i byggnaden. Bidrar till den historiska upplevelsen av miljön. Mycket välbevarat.

Kulturhistoriskt värde: Mycket högt

Besöksmålsprioritering: Hög (såsom del av den byggda miljön)

Tillgänglighet: God

Fastighet: Skogar 1:60

**BOHUSLÄNS
MUSEUM**

F.d. skolhuset

Beskrivning: Enligt uppgift har byggnaden inrymt skola. Byggnaden har renoverats och byggts om under 1900-talet. Dess historik bidrar till förståelsen av miljön även om huset har förändrats.

Kulturhistoriskt värde: Högt

Besöksmålsprioritering: Hög (såsom del av den byggda miljön)

Tillgänglighet: God

Fastighet: Skogar 1:46

5. Äldre bostadshus

Beskrivning: Två äldre traditionella dubbelhus utmed Gamla Färjevägen. Relativt välbevarade trots mindre förändringar. Husen bidrar till upplevelsen av den historiska miljön.

Kulturhistoriskt värde: Högt

Besöksmålsprioritering: Hög (såsom del av den byggda miljön)

Tillgänglighet: God

Fastighet: Skogar 1:42, Skogar 1:21

Skogar 1:21

Skogar 1:42

6. Minnessten

Beskrivning: Minnessten över den nya vägsträckningen av Kungsvägen som Karl XIV Johan lät anlägga. Stenen uppfördes 1840. Står intill vägen.

Kulturhistoriskt värde: Högt

Besöksmålprioritering: Hög

Tillgänglighet: God

Fastighet: Skogar 1:42

Fornlämningsnr: L1969:3382

7. Minnesinskriftion

Beskrivning: Militärhistorisk minnesinskriftion i berg över den fallne Kapten Axel Oxenstjerna som dödades under parlamentering i samband med Napoleonkrigen 1808. Ligger inom privat tomtmark.

Kulturhistoriskt värde: Högt

Besöksmålsprioritering: Låg

Tillgänglighet: God

Fastighet: Skogar 1:46

Fornlämningsnr: L1969:3381

8. Vägbank

Beskrivning: Vägbank med stengardister. Vägen byggd 1840 på initiativ av Karl XIV Johan för att underlätta hans många resor till Norge med följen. Stengardister och andra förbättringar har troligen gjorts vid senare tillfällen.

Kulturhistoriskt värde: Högt

Besöksmålsprioritering: Hög

Tillgänglighet: God

Fastighet: Skogar S:1

Karlsvik/ Länsan

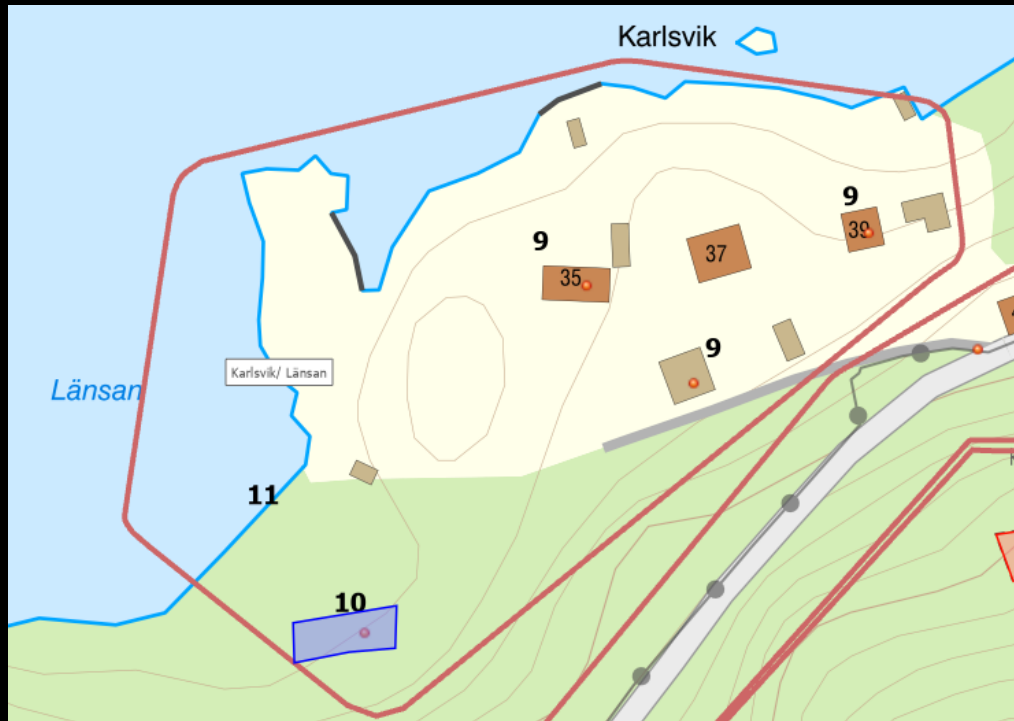
Kulturhistorisk värdering: Högt

Övergripande besöksmålsprioritering: Låg

Motivering: Välbevarad äldre bebyggelse samt tydlig industrilämning utmed Svinesund. Lågt prioriterad miljö som besöksmål på grund av dess privata karaktär. Inga kulturarvsskyltar finns.

Ingående objekt:

- 9. Äldre bostadshus
- 10. Lämningar efter ångsåg
- 11. Rester av stenkaj vid Länsan

9. Äldre bostadshus

Beskrivning: Tre äldre traditionella hus från olika tidsperioder i Karlsvik. Relativt välbevarade trots mindre förändringar. Husen bidrar till upplevelsen av den historiska miljön.

Kulturhistoriskt värde: Högt

Besöksmålsprioritering: Låg

Tillgänglighet: God, men del av privat miljö.

Fastighet: Skogar 1:22, Skogar 1:23, Skogar 1:19

Skogar 1:22

Skogar 1:23

Skogar 1:19

10. Lämningar efter ångsåg vid Länsan

Beskrivning: Kallmurad stengrund efter ångsåg samt dammanläggning. Ångsågen uppfördes i mitten av 1800-talet. Troligen verksam mellan 1859-1870.

Kulturhistoriskt värde: Högt

Besöksmålprioritering: Låg

Tillgänglighet: God, men del av privat miljö.

Fastighet: Skogar 1:20

11. Kajfundament

Beskrivning: Kajfundament av tuktad och huggen granit i anknötning till ångsåglämningarna. Kraftig förtöjningsring på stenhäll.

Kulturhistoriskt värde: Högt

Besöksmålprioritering: Låg

Tillgänglighet: God, men del av privat miljö.

Fastighet: Skogar 1:20

Sundsborg

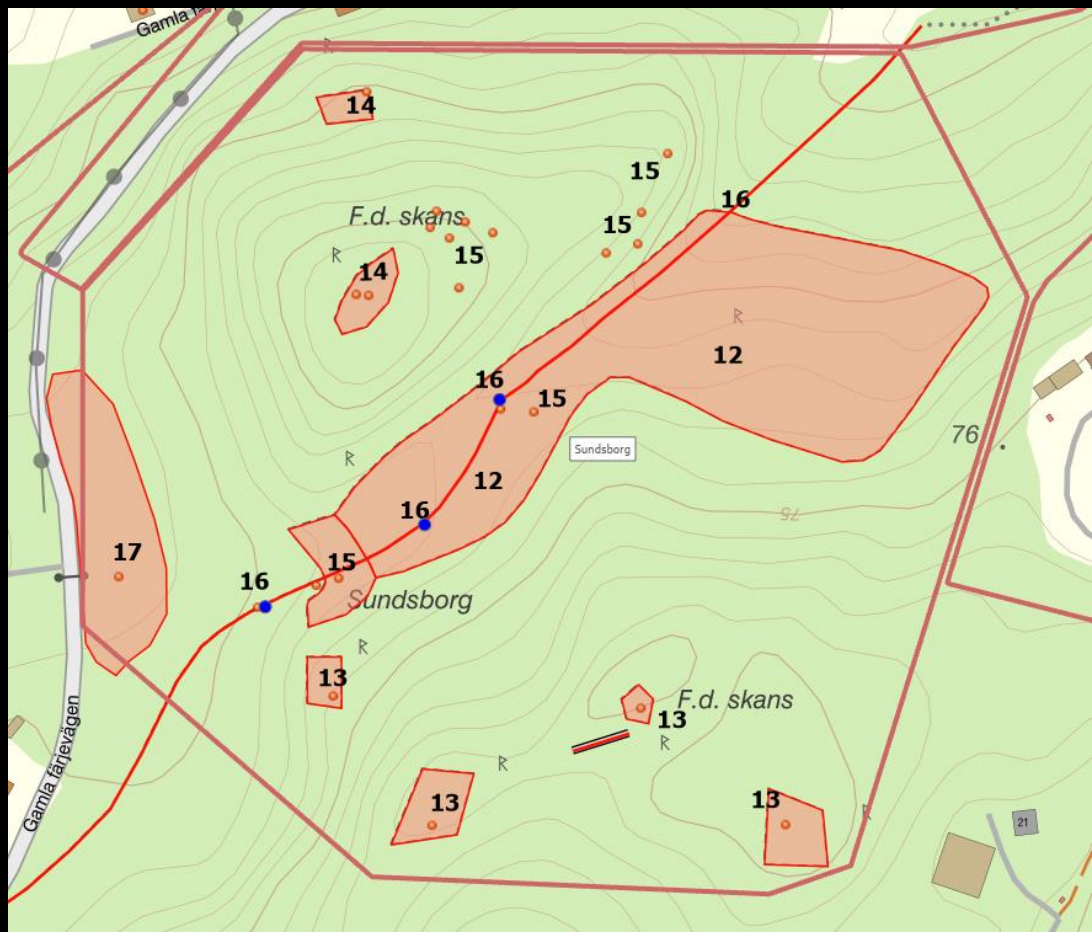
Kulturhistorisk värdering: Mycket högt

Övergripande besöksmålsprioritering: Högt

Motivering: Välbevarad och unik militäranläggning med lämningar främst från stora nordiska kriget och andra världskriget. Välbevarad vägbank efter Kungsvägen. Relativt lätt att ta sig till med pedagogiska och tydliga lämningar. Kulturarvsskyltar finns på flera platser inom lämningen.

Ingående objekt:

- 12. Härlägrät Sundsborg
- 13. Skansar söder om härlägrät (1700-tal)
- 14. Skansar norr om härlägrät (1700-tal)
- 15. Stridsvärn från andra världskriget
- 16. Kungsvägen med vägghållningsstenar
- 17. Förhistorisk boplats

12. Härlägrät Sundsborg

Beskrivning: Husgrunder och batteriställning efter härläger från stora nordiska kriget. Stridsvärn och andra lämningar från andra världskriget. Fornvård sker inom lämningen.

Kulturhistoriskt värde: Mycket högt

Besöksmålprioritering: Hög

Tillgänglighet: God

Fastigheter: Skogar 1:61, Skogar 1:5, Skogar S:3

Fornlämningsnr: L1959:4357, L1969:3507

13. Skansar söder om härlägre

Beskrivning: Fyra skansar från stora nordiska kriget. De utgörs av rektangulära stenvallar placerade i krönlägen.

Kulturhistoriskt värde: Mycket högt

Besöksmålsprioritering: Hög (L1969:3443), Mellan (L1969:3663, L1969:2836, L1969:3386)

Tillgänglighet: Krävande terräng

Fastighet: Skogar 1:5

Fornlämningsnr: L1969:3443, L1969:3663, L1969:2836, L1969:3386

L1969:2836

L1969:3443

13. Skansar söder om härlägret

Beskrivning: Fyra skansar från stora nordiska kriget. De utgörs av rektangulära stenvallar placerade i krönlägen.

Kulturhistoriskt värde: Mycket högt

Besöksmålsprioritering: Hög (L1969:3443), Mellan (L1969:3663, L1969:2836, L1969:3386)

Tillgänglighet: Krävande terräng

Fastighet: Skogar 1:5

Fornlämningsnr: L1969:3443, L1969:3663, L1969:2836, L1969:3386

L1969:3663

L1969:3386

14. Skansar norr om härläget

Beskrivning: Två skansar från stora nordiska kriget. De utgörs av rektangulära stenvallar placerade i krönlägen. Skans L1969:2844 har tillsammans med lämningarna från andra världskriget hög besöksmålprioritering samt mycket vacker utsikt över båda broarna.

Skans L1969:3397 ligger otillgängligt och är svår att avläsa.

Kulturhistoriskt värde: Mycket högt

Besöksmålprioritering: Hög (L1969:2844)
Låg (L1969:3397)

Tillgänglighet: Relativt krävande terräng

Fastighet: Skogar 1:61

Fornlämningarnr: L1969:2844, L1969:3397

15. Stridsvärn från andra världskriget

Beskrivning: Minst 11 lämningar från andra världskriget omfattande batteriställningar, bergrum, stridsvärn, grotta. Lämningarna från andra världskriget har tillsammans med skans L1969:2844 (14) hög besöksmålsprioritering samt mycket vacker utsikt över båda broarna.

Kulturhistoriskt värde: Mycket högt

Besöksmålsprioritering: Hög

Tillgänglighet: Relativt krävande terräng

Fastighet: Skogar 1:61

Från andra världskriget

Från andra världskriget

Från andra världskriget

16. Kungsvägen med väghållningsstenar

Beskrivning: Vägbank efter Kungsvägen. Fram till 1840-talet använd som allmän väg samt tre väghållningsstenar. Fornvård sker inom lämningen.

Kulturhistoriskt värde: Mycket högt

Besöksmålprioritering: Hög

Tillgänglighet: God

Fastighet: Skogar S:3

Fornlämningsnr: L1959:2601, L1959:2602, L1959:2601, L1959:2599

L1959:2601

L1959:2600

L1959:2599

L1959:2602

17. Förhistorisk boplats

Beskrivning: Förhistorisk boplats med fynd av stenålderskaraktär. Det finns inga synliga lämningar efter boplatsen och området är bevuxet med skog. Inom området har det också legat två begravningsplatser och en smedja som hörde till härläget. Dessa lämningar är idag försvunna.

Kulturhistoriskt värde: Mellan

Besöksmålsprioritering: Låg

Tillgänglighet: Dålig. Området kraftigt övervuxet.

Fastighet: Skogar 1:61, Samfällighet.

Fornlämningsnr: L1969:3664

Boplatsen ligger till vänster om vägen.

Området kring tullstationen

Kulturhistorisk värdering: Högt

Övergripande besöksmålprioritering:
Mellan

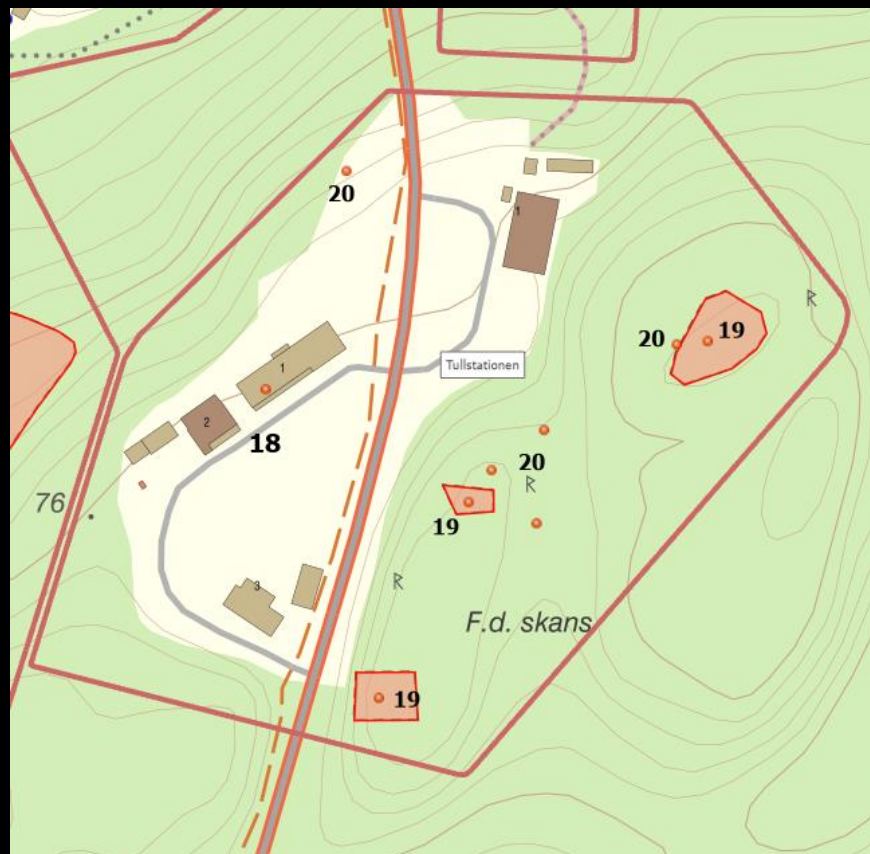
Motivering: Gräns- och kommunikationshistoria. Militärhistoriska lämningar från stora nordiska kriget och andra världskriget. Vissa av skansarna har utsikt över Svinesund och är lätta att förstå. Kräver dock anpassningar för att bli lättare att nå. Nedlagd tullstation utmed bilvägen. Byggnaderna kommer att tas i bruk och är ej tillgängliga för allmänheten. Kulturarvsskyltar finns vid tullstationen.

Ingående objekt:

18. Tullstationen

19. Skansar från stora nordiska kriget

20. Stridsvärn från andra världskriget

18. Tullstationen

Beskrivning: Byggnader som inrymt tullstation uppförda 1984. Lokalerna planeras tas i anspråk av Tullverket igen.

Kulturhistoriskt värde: Låg

Besöksmålprioritering: Låg

Tillgänglighet: God.

Fastighet: Skogar 1:52

Ägare: Statens fastighetsverk

19. Skansar från stora nordiska kriget

Beskrivning: Tre skansar från stora nordiska kriget placerade i krönlägen.

Kulturhistoriskt värde: Mycket högt

Besöksmålsprioritering: Mellan (L1969:2518, L1969:3513), Låg (L1969:2519)

Tillgänglighet: Krävande terräng

Fastighet: Skogar 1:6, Skogar 1:5

Fornlämningsnr: L1969:2519, L1969:3513, L1969:2518

L1969:3513

L1969:2518

L1969:2519

20. Stridsvärn från andra världskriget

Beskrivning: Batteriställningar, bergrum, skyttevärn, vägbank från andra världskriget. Ett stridsvärn i slänten väster om brofästet.

Kulturhistoriskt värde: Högt

Besöksmålprioritering: Mellan (med undantag av stridsvärnet väster om bron som har låg prioritering).

Tillgänglighet: Krävande terräng

Fastighet: Skogar 1:6, Skogar 1:5, Skogar 1:52

Stridsvärn

Vägbank

Bergum

Öster om bron

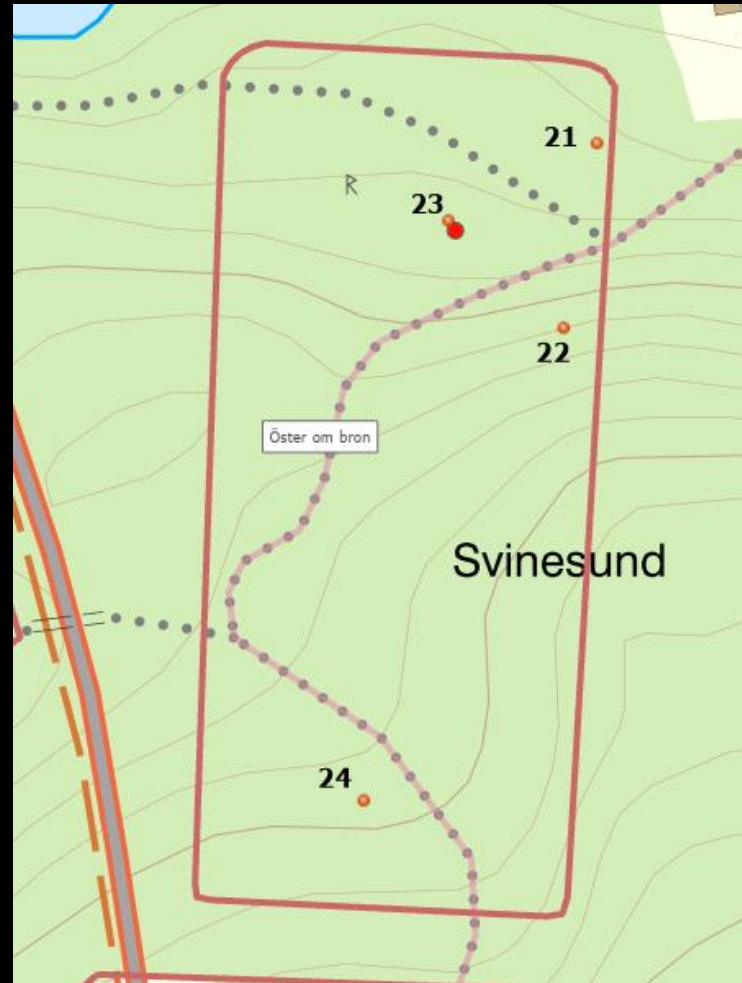
Kulturhistorisk värdering: Mellan

Övergripande besöksmålsprioritering: Låg

Motivering: Miljö med lämningar från olika tider. Skansen från andra världskriget har högt pedagogiskt värde. Skansen har kulturarvsskyld. De andra lämningarna är otydliga och tagna ur sina sammanhang.

Ingående objekt:

21. Stridsvärn från andra världskriget
22. Källare
23. Förhistorisk stensättning
24. Brunn/ Karl XII:s källa

21. Stridsvärn från andra världskriget

Beskrivning: Ett välbevarat stridsvärn från andra världskriget.

Kulturhistoriskt värde: Högt

Besöksmålsprioritering: Hög

Tillgänglighet: God

Fastighet: Skogar 1:6

22. Källare

Beskrivning: Källare i slänt, byggd av betong. Användningsområde okänt men kan vara kopplat till andra världskrigets lämningar.

Kulturhistoriskt värde: Lågt (pga okänd historik)

Besöksmålprioritering: Låg

Tillgänglighet: God

Fastighet: Skogar 1:6

23. Förhistorisk stensättning

Beskrivning: Gravanläggning från förhistorisk tid. Otydlig utbredning.

Kulturhistoriskt värde: Högt

Besöksmålprioritering: Låg

Tillgänglighet: God

Fastighet: Skogar 1:6

Fornlämningsnr: L1969:3100

24. Brunn/ Karl XII:s källa

Beskrivning: Brunn/källa kantad av betong och täckt av plåt och presenning. Den går under namnet Karl XII:s källa.

Kulturhistoriskt värde: Lågt (pga obekräftad historik)

Besöksmålsprioritering: Låg

Tillgänglighet: God

Fastighet: Skogar 1:6

25. Gamla Svinesundsbron

Kulturhistorisk värdering: Mycket högt

Övergripande besöksmålsprioritering: Hög

Motivering: Betydande bro med arkitektoniska och teknikhistoriska värden samt viktig kommunikationshistoria. Byggnadsminne. Kulturarvsskyltar över bro och området finns här.

Beskrivning: Valvbro av granit från Bohuslän och betong. Började byggas 1938, invigdes 1946.

Kulturhistoriskt värde: Mycket högt

Besöksmålsprioritering: Hög

Tillgänglighet: God

Fastighet: Samfällighet

Generella iakttagelser

Inom området finns det välhållna och informativa kulturarvsskyltar som förvaltas av Strömstad kommun och Ekomuseum Gränsland. Stigar och vandringsleder hålls i stand. Fornvård förekommer inom härlägre Sundsborg. Det finns förutsättningar för fantastiska natur- och kulturupplevelser i kombination.

Åtgärdsrekommendationer

- Det finns behov av en tydlig sammanhållen entré med parkeringsplats och översiktskarta som visar vägen till de kulturhistoriska besöksmålen inom området.
- Områdets skyltar och stigar kan tydligare kopplas samman till en rundslinga.
- En trappa från parkeringen vid restaurangen upp till två av skansarna och världskrigslämningarna skulle öppna upp områdets historia för fler. Vid skansarna är det vacker utsikt över Svinesund och bron.
- I bergsområdet norr om härlägre ser vi möjligheter till att utveckla äventyrsstigar för att upptäcka alla lämningar i en fantasieggande naturmiljö. Det kräver anläggning av stigar från härlägre samt viss skyltning för att förklara de olika lämningarnas funktioner. Från bergets topp finns en sagolik utsikt över Svinesund och båda broarna.
- En mindre besöksparkering vid Färjelägets vändplats skulle underlätta besök.
- Det finns förutsättningar för att skapa upplevelser för motionärer och för den som söker utmaningar kopplade till friluftsliv. Exempelvis att besöka alla skansar på bergstopparna runtom Sundsborg.

Prioriteringslista över besöksmål/objekt

Hög

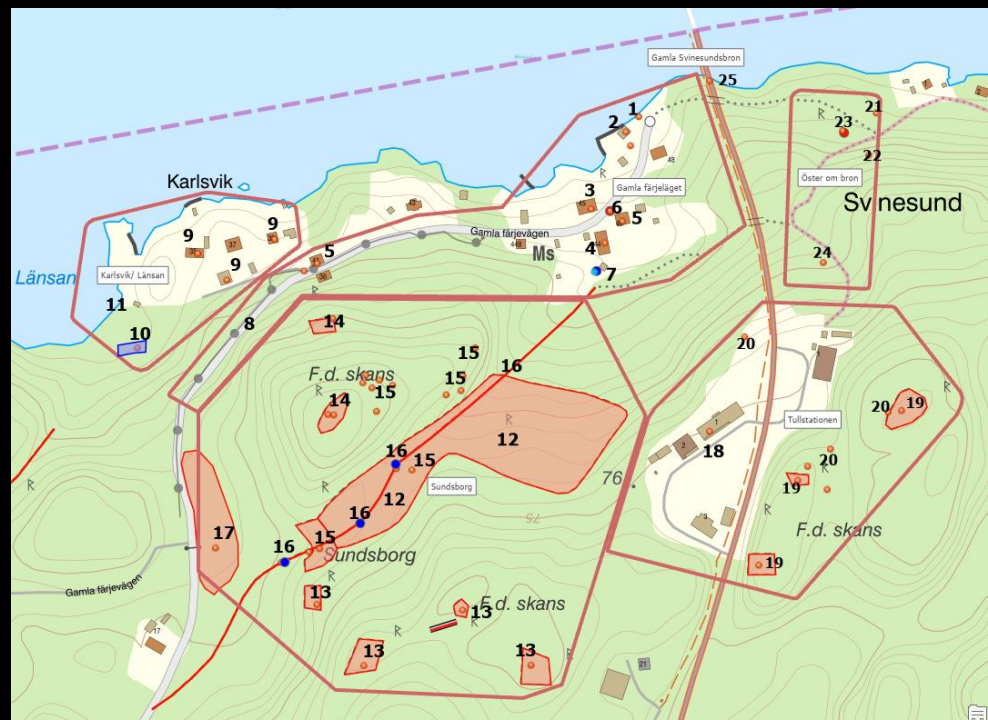
1. Färjeramp och strandplan
2. Båthus och f.d. tullbod
3. Kungshuset
4. F.d. skolhuset
5. Äldre bostadshus (Gamla Färjevägen)
6. Minnessten
7. Minnesinskriftion
8. Vägbank
12. Härläget Sundsborg
13. Skansar söder om härläget
14. Skansar norr om härläget
15. Stridsvärn från andra världskriget
16. Kungsvägen med väghållningsstenar
21. Stridsvärn från andra världskriget
25. Gamla Svinesundsbron

Mellan

19. Skansar från stora nordiska kriget
20. Stridsvärn från andra världskriget

Låg

7. Minnesinskriftion
9. Äldre bostadshus (Karlsvik)
10. Lämnningar efter ångsåg vid Länsan.
11. Kajfundament
17. Förhistorisk boplats
18. Tullstationen
22. Källare
23. Förhistorisk stensättning
24. Brunn/ Karl XII:s källa

Gamla Svinesundsområdet

- Kartläggning av kulturminnen

Uppdragsgivare: Svinesundskommittén

Fältdokumentation, foto och presentation: Cecilia Wingård/ byggnadsantikvarie och
Linnea Nordell/ arkeolog, Bohuslän museum

Praktikant: Johanna Strömvall

Inventeringsperiod: oktober 2025

Vårt diarienumr: 25/0276

Vårt projektnr: PK21228

Socken: Hogdal

Kommun: Strömstad

Län: Västra Götaland